

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Ústav sociálních studií

Zkušenosti mladistvých s násilnou a mravnostní kriminalitou

Bakalářská práce

Autor: Tereza Slusarzová
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální patologie a prevence
Vedoucí práce: PaedDr. Martin Knytl, MCS
Oponent práce: JUDr. Miroslav Antl



Zadání bakalářské práce

Autor: Tereza Slusarzová

Studium: P20P0102

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální patologie a prevence

Název bakalářské práce: **Zkušenosti mladistvých s násilnou a mravnostní kriminalitou**

Název bakalářské práce AJ: Juvenile's Experience with Violent and Moral Criminality

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se věnuje problematice kriminálního jednání mladistvých. Teoretická část je započata charakteristikou základních pojmů. Dále jsou vymezeny druhy kriminality, přičemž největší pozornost je věnována násilné a mravnostní trestné činnosti. Následují příčiny kriminálního jednání, opatření ukládaná mladistvým a také možnosti prevence kriminálního jednání. Praktická část je realizována pomocí dotazníku a zaměřuje se na páchání násilné a mravnostní trestné činnosti mladistvými v Olomouckém kraji.

CEJP, Martin. *Kriminologický výzkum: Praktická příručka*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2018. 176 s. ISBN 978-80-7380-743-6.

FIRSTOVÁ, Jana a ZÁMEK, David. *Prevence kriminality nedílná součást systému vnitřní bezpečnosti*. Praha: Wolters Kluwer, 2021. 189 s. ISBN 978-80-7676-057-8.

HULMÁKOVÁ, Jana. *Trestání delikventní mládeže*. Praha: C. H. Beck, 2013. 235 s. ISBN 978-80-7400-450-6.

MATOUŠEK, Oldřich a MATOUŠKOVÁ, Andrea. *Mládež a delikvence: Možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. 3. vyd. Praha: Portál, 2011. 336 s. ISBN 978-80-7367-825-8.

VÁLKOVÁ, Helena, KUČHTA, Josef, HULMÁKOVÁ, Jana a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2019. 585 s. ISBN 978-80-7400-732-3.

Zadávací pracoviště: Ústav sociálních studií,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: PaedDr. Martin Knytl, MCS

Oponent: JUDr. Miroslav Antl

Datum zadání závěrečné práce: 1.2.2022

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci *Zkušenosti mladistvých s násilnou a mravnostní kriminalitou* vypracovala pod vedením vedoucího práce PaedDr. Martina Knytla, MCS, samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 24. 4. 2023

Tereza Slusarzová

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu práce PaedDr. Martinu Knytlovi, MCS, za cenné rady a vedení. Zároveň bych chtěla poděkovat všem respondentům za jejich čas, který strávili nad vyplňováním dotazníku, a samozřejmě také ředitelům a učitelům škol a ředitelům zařízení, kteří dotazník respondentům zprostředkovali.

Anotace

SLUSARZOVÁ, Tereza. *Zkušenosti mladistvých s násilnou a mravnostní kriminalitou*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2023. 50 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá zkušenostmi mladistvých s násilnou a mravnostní kriminalitou. Je složena z teoretické a empirické části. V teoretické části je vysvětlen pojem kriminalita a také popsány druhy kriminality, přičemž největší pozornost je věnována právě násilné a mravnostní trestné činnosti. Dále jsou zde rozebrány možné příčiny kriminálního jednání, opatření ukládaná mladistvým a možnosti či druhy prevence kriminality. Empirická část je zaměřena na mladistvé z Olomouckého kraje, přičemž cílem je zjistit, jaké zkušenosti mají tito mladiství s násilnou a mravnostní kriminalitou jakožto pachatelé. Pro výzkumné šetření je použit kvantitativní přístup, technika dotazník.

Klíčová slova: kriminalita, mladiství, provinění, opatření ukládaná mladistvým, násilné trestné činy, mravnostní trestné činy, prevence

Annotation

SLUSARZOVÁ, Tereza. *Juvenile's Experience with Violent and Moral Criminality*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2023. 50 pp. Bachelor Thesis.

Bachelor Thesis is about juvenile's experiences with violent and moral criminality. It consists of a theoretical and an empirical part. In the theoretical part is explained the concept of criminality and also described the types of crime, with the most attention being paid to violent and moral criminality. It also discusses the possible causes of criminal behavior, measures imposed on juveniles and the possibilities or types of crime prevention. The empirical part focuses on juveniles from the Olomouc Region with the aim of finding out what experiences these juveniles have with violent and moral offences as offenders. A quantitative approach, questionnaire technique is used for the research investigation.

Keywords: criminality, juveniles, wrongdoing, measures imposed on juveniles, violent crimes, moral crimes, prevention

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářská práce je v souladu s rektorským výnosem č. 13/2022 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, disertačními a habilitačními pracemi na UHK).

Datum:

Podpis studenta:

Obsah

Úvod.....	9
1 Kriminalita jako sociálně patologický jev	10
1.1 Druhy kriminality.....	11
1.2 Příčiny kriminálního jednání	14
2 Násilná a mravnostní kriminalita.....	16
2.1 Násilná trestná činnost	16
2.2 Mravnostní trestná činnost	22
3 Opatření ukládaná mladistvým	27
4 Prevence kriminality	31
5 Výzkumné šetření	33
Závěr	43
Seznam použitých zdrojů.....	45
Seznam grafů a tabulek.....	48
Příloha.....	49

Úvod

Pro tuto bakalářskou práci jsem si zvolila téma „Zkušenosti mladistvých s násilnou a mravnostní kriminalitou“. Důvodem bylo to, že mě problematika kriminality již dlouhou dobu zajímá a líbila se mi představa si o tomto tématu sama něco zpracovat.

Trestné činnosti mladistvých je v dnešní době ve společnosti věnována poměrně velká pozornost. Zpracovává se do statistik, provádí se nejrůznější výzkumy a podrobně se mapuje. Institut pro kriminologii a sociální prevenci každoročně vydává přehled ohledně trendů kriminality. Dle výzkumu „Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2021“ vycházejícího ze statistik Policie ČR se obecně množství stíhaných mladistvých posledních pár let snižuje – konkrétně tedy od roku 2018 do roku 2021. V roce 2022 má poté trestná činnost mladistvých oproti předchozímu roku vzrůstající tendenci. Páchání násilné trestné činnosti mladistvými se také od roku 2018 do roku 2021 snižuje. V roce 2022 počty případů násilné trestné činnosti spáchané mladistvými oproti předchozímu roku vzrůstají. Páchání mravnostní trestné činnosti mladistvými poté od roku 2018 do roku 2022 v řádech pár desítek případů kolísá.

Tato práce je složena z teoretické a empirické části. Teoretickou část tvoří 4 hlavní kapitoly. V první kapitole se věnuji kriminalitě jako sociálně patologickému jevu. Druhá a nejobsáhlejší kapitola je o násilné a mravnostní kriminalitě. V této kapitole je popsáno, jaké činy se do zmíněných druhů kriminality řadí a také to, jaké tresty jsou pachatelům za konkrétní násilné a mravnostní trestné činy ukládány. Obsahem této kapitoly jsou také nejčastěji páchané násilné a mravnostní trestné činy obecně a poté pouze mladistvými. Další kapitola je věnována opatřením ukládaným mladistvým – jaká to jsou, kdy se ukládají a také k čemu mají směřovat. Poslední kapitola se týká prevence kriminality, a to například toho, jak ji lze dělit a jaké existují preventivní programy.

V empirické části práce zjišťuji a zaměřuji se na to, jaké mají mladiství z Olomouckého kraje zkušenosti s již zmíněnou násilnou a mravnostní kriminalitou jakožto pachatelé.

Cílem této práce je tedy přiblížit danou problematiku, především tedy charakterizovat násilnou a mravnostní kriminalitu a současně také zjistit páchání uvedených druhů kriminality mladistvými z Olomouckého kraje.

1 Kriminalita jako sociálně patologický jev

Kriminalita neboli zločinnost je nejzávažnější sociálně patologický jev. Je to takové jednání, které porušuje právní normy. Rozlišujeme dvojí pojetí kriminality – legální (juristické) a sociologické. Jelínek (2021) tato pojetí definuje následovně.

- a. Legální/juristické pojetí je užší pojetí kriminality. Dle něj se kriminalitou rozumí souhrn trestných činů (dále už jen TČ) spáchaných na určitém území za určitý časový úsek, nejčastěji za 1 rok.
- b. Sociologické pojetí vychází z názoru, že kriminalitou je „*i takové jednání, které sice není trestněprávně sankcionované, ale je společensky nežádoucí.*“ (Jelínek, 2021, s. 22)

Válková (2019a) Jelínkovo legální pojetí ještě doplňuje a říká, že zločinem je pouze to, co upravuje trestní právo.

Zoubková (2011) doplňuje Jelínkovo sociologické pojetí a říká, že do celkové úrovně kriminality se zahrnuje i latentní (skrytá) kriminalita a některé závažné sociálně patologické jevy, které zatím nejsou považovány za kriminalitu.

Trestným činem je dle § 13 a § 14 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku protiprávní čin, který vykazuje znaky uvedené v tomto zákoně. TČ se dále dělí na přečiny a zločiny, přičemž přečiny jsou dle § 14 odst. 1 tohoto zákona definovány jako „*všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let*“. Zločiny jsou poté dle § 14 odst. 2 „*všechny trestné činy, které nejsou podle trestního zákona přečiny*“. U zločinů ještě rozlišujeme zvláště závažné zločiny, což jsou „*ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let*“. Kromě TČ se do kriminality řadí také provinění, což jsou TČ spáchané mladistvými, a činy jinak trestné, což jsou TČ spáchané dětmi mladšími 15 let.

Kriminalitu můžeme dále rozdělit na skutečnou, registrovanou a latentní:

- a. skutečná kriminalita = registrovaná + latentní kriminalita,
- b. registrovaná kriminalita = evidované TČ (promítají se od statistik policie),
- c. latentní (skrytá) kriminalita = nezjištěná, nenahlášená kriminalita. (Grivna et al., 2019)

Kriminalitou se zabývají kriminální vědy, kterými jsou kriminologie, trestněprávní věda, kriminalistika a kriminální politika.

- Kriminologie = empirická věda o kriminalitě, jejíž předmětem jsou: kriminální etiologie (zaměřuje se na zjišťování příčin kriminality), kriminální fenomenologie (zaměřuje se na popis podob kriminality a na její hlavní aktéry), klinická kriminologie (zabývá se pachateli TČ), viktimologie (zabývá se oběťmi TČ – např. vztahem oběti a pachatele), penologie (zkoumá trestní sankce) a sociální kontrola kriminality (zaměřuje se na strategie a metody k potlačování kriminality). (Válková, 2019a)
- Trestněprávní věda = normativní věda o kriminalitě, která má za cíl hledat způsoby spravedlivého rozhodování o TČ a určuje, které činy jsou trestné. (Zoubková et al., 2011)
- Kriminalistika = empirická vědní disciplína, jejímž primárním úkolem je „*vypracovávat efektivní metody odhalování a vyšetřování trestné činnosti, které následně bude využívat policie a další orgány činné v trestním řízení.*“ (Tomášek, 2019, s. 20)
- Kriminální politika = součást celkové politiky, která se zabývá kriminalitou jako politickým problémem. Jejím cílem je „*vypracovat pro legislativu doporučení a návody umožňující optimálně upravit zejména definici trestného činu, sankční systém a trestní řízení.*“ (Zoubková et al., 2011, s. 90–91)

Kromě kriminálních věd se kriminalitou zabývá také sociální patologie, forenzní psychologie, soudní psychiatrie, penologie, etopedie a další vědní obory. (Gřivna et al., 2019)

1.1 Druhy kriminality

Kriminalitu mimo jiné dělíme na obecnou, hospodářskou a ostatní, přičemž do obecné kriminality patří dle Policie ČR (2023a) násilná, mravnostní a majetková trestná činnost.

Násilné a mravnostní trestné činnosti bude věnována celá vlastní kapitola. Nyní si tedy definujeme jen zbylé druhy trestné činnosti.

Majetková trestná činnost

Majetková trestná činnost je vyjmenována v trestním zákoníku ve zvláštní části v hlavě páté s názvem „Trestné činy proti majetku“.

Do majetkové trestné činnosti se dle trestního zákoníku řadí:

- a. krádež,
- b. zpronevěra,
- c. neoprávněné užití cizí věci,
- d. neoprávněný zásah do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru,
- e. podvod (pojistný, úvěrový, dotační),
- f. provozování nepoctivých her a sázek,
- g. poškození cizí věci a další. (§ 205–232 zákona č. 40/2009 Sb.)

Dle Gřivny (2019) můžeme TČ proti majetku rozdělit do dvou základních skupin.

Těmi jsou:

1. TČ s cílem získat majetek (např. krádež a zpronevěra) a
2. TČ s cílem poškodit majetek (např. poškození cizí věci a zneužívání vlastnictví).

Dle Policie ČR (2023b) majetkové trestné činy směřují proti vlastnictví a majetku, včetně ohrožení nehmotných statků (např. ohrožení osobních informací, autorských práv apod.). Majetek mohou ohrožovat ale i jiné TČ, například násilné – loupež nebo výtržnictví.

Hranice výše škody způsobené majetkovými TČ najdeme v § 138 v trestním zákoníku. Rozlišujeme:

- a. škoda nikoli nepatrná = nejméně 10 000 Kč,
- b. škoda nikoli malá = nejméně 50 000 Kč,
- c. větší škoda = nejméně 100 000 Kč,
- d. značná škoda = nejméně 1 000 000 Kč a
- e. škoda velkého rozsahu = nejméně 10 000 000 Kč.

Hospodářská trestná činnost

„Hospodářská kriminalita směřuje proti hospodářskému systému a jeho fungování.“ (Gřivna et al., 2019, s. 330) Hospodářské TČ najdeme také v trestním zákoníku, a to ve zvláštní části v hlavě čtvrté. Patří zde TČ proti měně a platebním prostředkům, TČ daňové, poplatkové a devizové, TČ proti závazným pravidlům tržní ekonomiky a oběhu zboží ve styku s cizinou a TČ proti průmyslovým právům a proti autorskému právu. (§ 233–271 zákona č. 40/2009 Sb.)

- a. TČ proti měně a platebním prostředkům = padělání a pozměnění peněz, neoprávněná výroba peněz a další.
- b. TČ daňové, poplatkové a devizové = neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby, padělání a pozměnění známek a další.
- c. TČ proti závazným pravidlům tržní ekonomiky a oběhu zboží ve styku s cizinou = neoprávněné vydání cenného papíru, neoprávněné podnikání, zneužití informace v obchodním styku a další.
- d. TČ proti průmyslovým právům a proti autorskému právu = porušení chráněných průmyslových práv, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi a padělání a napodobení díla výtvarného umění.

Kuchta (2019) říká, že hospodářskou kriminalitu charakterizují určité znaky. Těmi jsou: hospodářské TČ jsou úmyslné, nenásilné povahy, dlouhodobé a podrobně plánované, typická je anonymita či alespoň distance pachatele a oběti, vysoká latence, nízká objasněnost, vysoké škody (až stovky miliard) a další.

Hospodářská kriminalita má velký dopad na vnitřní stabilitu státu. Řešení vyžaduje speciální odbornost a inovování znalostí u pracovníků příslušných orgánů státní správy a u orgánů kriminální policie. (Policie ČR, 2023c, online)

Ostatní kriminalita

Do ostatní kriminality se řadí takové TČ, které nelze zařadit do násilné, mravnostní, majetkové ani hospodářské trestné činnosti. Patří zde například maření výkonu úředního rozhodnutí, ohrožení pod vlivem návykové látky, zanedbání povinné výživy, výtržnictví, sprejství a další. Také sem spadá například kyberkriminalita, organizovaná kriminalita, hate crime a kriminalita v dopravě.

- a. Kyberkriminalita (počítačová kriminalita) = „*zneužití výpočetní techniky jakožto prostředku útoku.*“ (Gřivna et al., 2019, s. 389) Některé z možných útoků v online prostředí jsou útoky proti důvěrnosti nebo útoky spočívající ve vytváření a šíření nelegálního obsahu.
- b. Organizovaná kriminalita (organizovaný zločin) = „*soustavná a plánovitá TČ páchaná hierarchicky strukturovanou skupinou osob.*“ (Gřivna et al., 2019, s. 449) Patří zde například obchod s bílým masem, obchod s drogami nebo činnosti mafie.

- c. Hate crime = páchání TČ z důvodu nenávisti vůči lidem odlišné rasy, národnosti, etnicity, kultury či náboženství nebo také „*nesnášenlivost založená na vzájemné odlišnosti vedle sebe žijících osob.*“ (Dvořák, 2021, s. 504)
- d. Kriminalita v dopravě = užití dopravního prostředku v rozporu s pravidly silničního provozu, které vede k ohrožení života, zdraví nebo majetku osob. Druhá definice může být taková, že je to využití dopravního prostředku jako nástroje útoku. (Gřivna et al., 2019)

1.2 Příčiny kriminálního jednání

Při otázce, kde se kriminální jednání bere, se nejčastěji hovoří o třech hlavních teoriích – o biologických, psychologických a sociologických kriminologických teoriích. Dle biologických teorií je kriminální jednání nějakým způsobem vrozené, dle psychologických teorií je příčinou kriminálního jednání jedincova psychika – jeho duševní pochody a dle sociologických teorií může za kriminální jednání společnost a prostředí, ve kterém se jedinec pohybuje. (Tomášek, 2019)

V dnešní době ale v kriminologii nedominuje ani jedna ze zmíněných teorií. Nejvíce se pracuje s tím, že kriminální jednání zapříčiňuje více faktorů dohromady = tzv. multifaktorový přístup. Ke kriminálnímu jednání mají nejsilněji nakročeno jedinci, kteří si v dětství či dospívání zažili následující problémové jevy:

- impulzivita a nedostatek sebekontroly,
- poruchy pozornosti,
- slabý dohled rodičů,
- antisociální chování v rodině,
- velký počet dětí v rodině,
- nízký příjem rodičů a několik dalších. (Tomášek, 2019, srov. Farrington, 2002)

Válková (2019b) vedle multifaktorového přístupu hovoří ještě o postmoderních teoriích. Dle nich je „*kriminální chování výsledkem svobodného rozhodnutí jedince vycházejícího v první řadě z ekonomického kalkulu.*“ (Válková, 2019b, s. 111) Do postmoderních teorií se dle ní řadí neoklasické teorie kriminality, tzv. koncept rational choice (koncept racionální volby), Gottfredsonova a Hirschiho obecná teorie kriminality (dále už jen GHT) a tzv. situational action theory (dále už jen SAT):

a. Neoklasické teorie kriminality:

Dle této teorie se jedinec rozhodne kriminálně chovat, pokud má za to, že se toto chování vyplácí nebo mu nabízí vzrušení, zábavu či adrenalin.

b. Koncept racionální volby:

Dle konceptu racionální volby „člověk vědomě kalkuluje náklady a zisky, které mu spáchání daného TČ přinese, resp. které musí investovat a v případě, že se mu dle jeho odhadu kriminalita vyplatí, je připraven ji spáchat.“ (Válková, 2019b, s. 110)

c. GHT:

Dle GHT je hrozba kriminálního jednání u jedinců s nízkým stupněm sebekontroly, jelikož jsou impulsivní, egocentričtí, rádi riskují a orientují se na rychlé a krátkodobé uspokojení svých potřeb.

d. SAT:

Dle SAT je kriminální jednání výsledkem střetnutí vědomého rozhodování jedince a kriminogenní situace, přičemž velký význam mají jedincovy morální hodnoty – tzn. TČ spáchá jedinec se sklonem ke kriminalitě, který se nachází v nějaké kriminogenní situaci, která mu spáchání daného TČ umožňuje. (Válková, 2019b)

Mimo zmíněné teorie může dle Jelínka (2021) vznik kriminálního jednání podmiňovat také:

- a. rodinné zázemí – konkrétně např. zanedbávání, nevhodná výchova, absence citového zázemí nebo velké množství konfliktů,
- b. škola – jakožto místo, kde je delikventní chování podněcováno např. absencí respektu k učitelům a
- c. vrstevníci, respektive trávení volného času – např. pokud se mladistvý připojí k patologické partě, která ho motivuje kriminálně se chovat. (Jelínek, 2021)

Tomášek (2019) dále rozlišuje dva přístupy ohledně příčin kriminálního jednání. První z nich říká, že „člověk je svébytná bytost, která se pro kriminální jednání rozhoduje svobodně a na základě vlastního racionálního uvažování.“ (Tomášek, 2019, s. 116) Druhý jeho naprosto odlišný pohled je takový, že člověk je loutka, která nad sebou nemá kontrolu a ke kriminálnímu jednání je poháněna společností. Jednotná příčina kriminálního jednání tedy říct nelze.

2 Násilná a mravnostní kriminalita

Jak již bylo v předchozí kapitole zmíněno, násilná i mravnostní kriminalita jsou součástí kriminality obecné. Jsou to pojmy pouze kriminologické – trestní právo je neužívá a činy, které do nich spadají, neuvádí uceleně.

2.1 Násilná trestná činnost

Gřivna (2019) a také další autoři (například Zoubková) rozlišují z hlediska kriminologie dvojí pojetí násilné kriminality, a to užší a širší.

1. Dle užšího pojetí násilná kriminalita zahrnuje „*úmyslné užití fyzického násilí, případně hrozby násilím vůči jiné osobě.*“ (Gřivna et al., 2019, s. 274)
2. Dle širšího pojetí do násilné kriminality spadá nejen fyzické násilí, ale také násilí psychické a proti věci.

„*Násilné jsou takové TČ, které zahrnují násilí proti druhé osobě nebo pohrůžku násilím.*“ (Policie ČR, 2023d, online) Činy, které spadají do násilné kriminality najdeme v trestním zákoníku v části druhé – zvláštní část. Řadíme zde:

- a. TČ proti životu a zdraví:

Zde spadají vražda, zabití, usmrcení z nedbalosti, (těžké) ublížení na zdraví a další.

- b. TČ proti svobodě:

Mezi TČ proti svobodě patří obchodování s lidmi, zbavení osobní svobody, omezování osobní svobody, loupež, vydírání, porušování domovní svobody a další.

- c. TČ proti rodině a dětem:

Zde patří zanedbání povinné výživy, týrání svěřené osoby, týrání osoby žijící ve společném obydlí a další.

- d. TČ narušující soužití lidí:

Pod TČ narušující soužití lidí spadá nebezpečné vyhrožování a nebezpečné pronásledování. (Policie ČR, 2023d, online)

„*Kriminální vědy užívají v souvislosti s vymezením tohoto druhu kriminality pojem „násilí“, zatímco vědy o chování uznávají ve větší míře pojem „agrese“, „agresivita“ či „agresivní poruchy chování“.*“ (Gřivna et al., 2019, s. 273) V kriminologickém pojetí se tyto pojmy překrývají a užívá se název „kriminální agrese“. Dle Gřivny (2019), který

cituje Netíka (1991), je kriminální agrese sociálně deviantní chování, při kterém jedinec užívá fyzickou sílu nebo verbální agresi s cílem poškodit svou oběť.

Nyní si pár vybraných násilných TČ představíme a uvedeme si, jaké tresty jsou za jednotlivé činy ukládány.

Vražda

Vražda je nejzávažnější násilný TČ. Dle § 140 trestního zákoníku je vražda úmyslné usmrcení nebo úmyslné usmrcení s rozmyslem či po předchozím uvážení. Při úmyslném usmrcení bez rozmyslu bude pachatel potrestán odnětím svobody na 10–18 let. Při úmyslném usmrcení s rozmyslem nebo po předchozím uvážení hrozí pachateli trest odnětí svobody až 20 let. Výjimečný trest může dostat pachatel, spáchal-li vraždu:

- a. na dvou a více osobách,
- b. na těhotné ženě,
- c. na dítěti mladším 15 let,
- d. na úřední osobě,
- e. na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi,
- f. na zdravotnickém pracovníkovi,
- g. na jedinci odlišné rasy, národnosti nebo vyznání (domněle),
- h. opětovně,
- i. zvláště surovým nebo trýznivým způsobem nebo
- j. v úmyslu získat majetkový prospěch nebo zakrýt jiný TČ.

Zabití

Zabití je dle § 141 odst. 1 trestního zákoníku „*úmyslné usmrcení v silném rozrušení ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli.*“ Pachateli v případě zabití hrozí trest odnětí svobody na 3–10 let. Výjimečný trest (až 15 let) může být pachateli uložen, spáchal-li zabití na dvou nebo více osobách, na těhotné ženě nebo na dítěti mladším 15 let.

Ublížení na zdraví

Za ublížení na zdraví dostane pachatel dle § 146 trestního zákoníku trest odnětí svobody na 3 měsíců až 3 roky. Až 5 let za mřížemi hrozí pachateli, který spáchal ublížení na zdraví na těhotné ženě, na dítěti mladším 15 let, na svědkovi, znalci či tlumočnickovi,

na zdravotnickém pracovníkovi nebo účelně na jedinci odlišné rasy, národnosti či vyznání. Pokud způsobil pachatel ublížením na zdraví smrt, bude potrestán odnětím svobody na 5–10 let.

Loupež

Trestní zákoník definuje loupež jako užití násilí nebo pohrůžky násilí s cílem zmocnit se cizí věci. Pachateli hrozí za loupež trest odnětí svobody na 2 roky až 10 let. Až 12 let odnětí svobody lze uložit pachateli, spáchal-li loupež jako člen organizované skupiny, způsobil-li činem těžkou újmu na zdraví nebo značnou škodu, nebo spáchal-li tento čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání teroristického TČ. Způsobil-li pachatel tímto činem smrt, hrozí mu až 18 let odnětí svobody.

Porušování osobní svobody

Porušování osobní svobody je dle § 178 trestního zákoníku neoprávněné vniknutí do obydlí jiného člověka. „*Kdo neoprávněně vnikne do obydlí jiného nebo tam neoprávněně setrvá, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.*“ Pachateli, který při tomto činu použil násilí nebo pohrůžku násilí nebo překonal překážku, která brání vniknutí, hrozí až 3 roky odnětí svobody. Pokud pachatel užil při činu zbraň, nebo pokud se na činu podíleli ještě minimálně další 2 lidé, hrozí peněžitý trest nebo až 5 let odnětí svobody.

Týrání osoby žijící ve společném obydlí

Za týrání osoby žijící ve společném obydlí hrozí dle § 199 trestního zákoníku odnětí svobody na 6 měsíců až 4 roky. Trest odnětí svobody až na 8 let může být uložen pachateli, který spáchal tento čin zvláště surovým způsobem, způsobil-li tímto činem těžkou újmu na zdraví, spáchal-li tento čin na dvou a více osobách nebo páchal-li tento čin delší dobu. Až 12 let odnětí svobody hrozí jedinci, který týráním způsobil oběti smrt.

Vydírání

Vydírání je dle § 175 trestního zákoníku použití násilí nebo pohrůžky násilí k donucení osoby, aby něco konala. Pachateli hrozí trest odnětí svobody na 6 měsíců až 4 roky nebo peněžitý trest. Až 8 let odnětí svobody hrozí tomu, kdo vydírání spáchal jako člen organizované skupiny, se dvěma a více osobami, se zbraní, na těhotné ženě, na svědkovi,

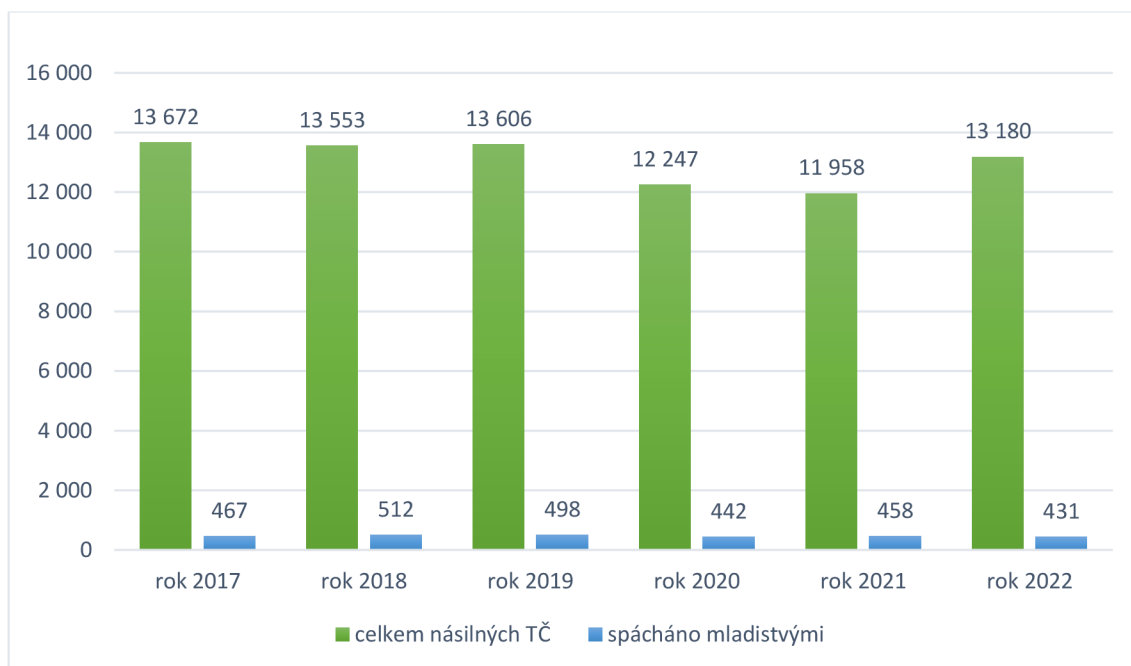
znalci nebo tlumočnickovi, účelně na jedinci odlišné rasy, národnosti či vyznání nebo způsobil-li značnou škodu. Až 16 let odnětí svobody může dostat pachatel, který vydíráním způsobil smrt.

Nebezpečné vyhrožování

Nebezpečné vyhrožování je vyhrožování smrtí nebo těžkou újmou na zdraví, které vzbuzuje u oběti obavy a strach. Pachateli hrozí za nebezpečné vyhrožování až 1 rok odnětí svobody nebo zákaz činnosti. Dle § 353 odst. 2 trestního zákoníku může být odnětím svobody až na 3 léta potrestán pachatel, který spáchal TČ nebezpečné vyhrožování jako člen organizované skupiny, vůči dítěti nebo těhotné ženě, se zbrání, na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi či na zdravotnickém pracovníkovi.

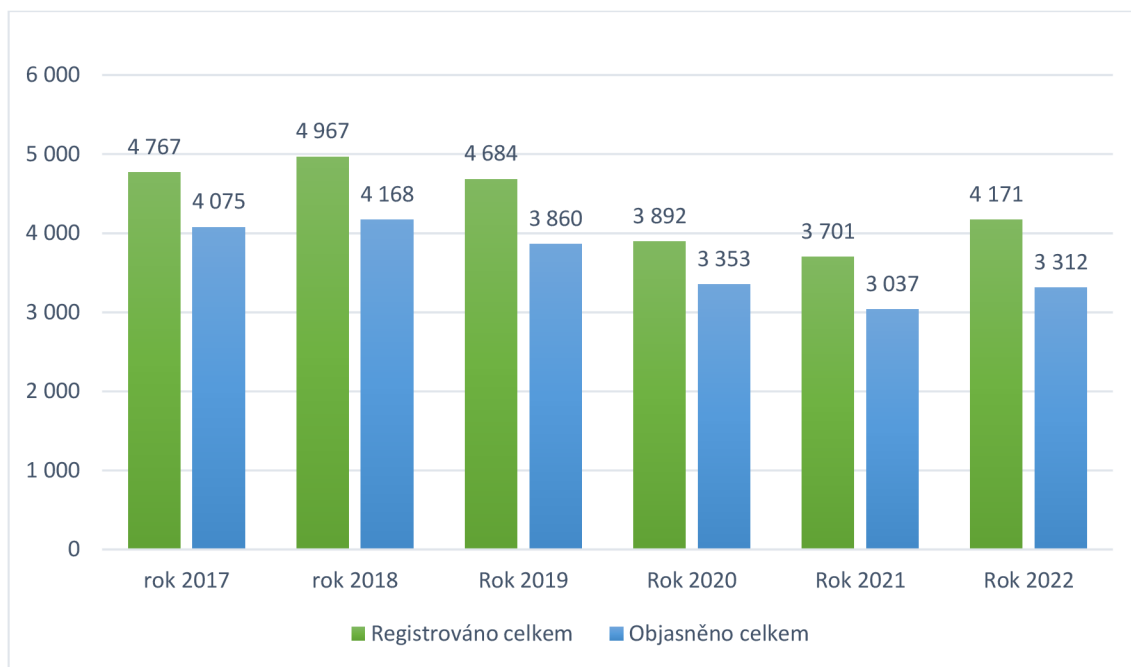
Statistiky násilné kriminality

Následující graf vytvořený zpracováním analýzy trendů kriminality, které každoročně vydává na svém webu Institut pro kriminologii a prevenci, a statistických údajů Policie ČR, znázorňuje násilnou kriminalitu od roku 2017 do roku 2022. Můžeme z něj vyčíst, že nejméně násilné kriminality bylo registrováno v roce 2021 a nejméně násilných TČ spáchaných mladistvými bylo v roce 2022.

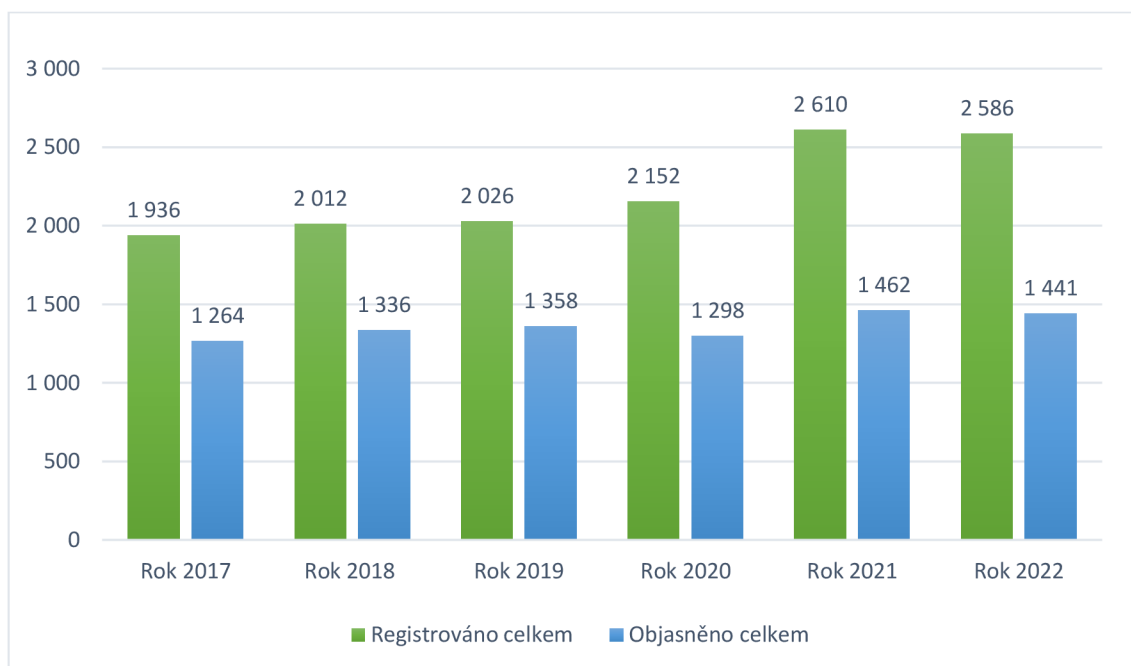


Graf 1 *Násilná trestná činnost od roku 2017 do roku 2022*

Nejčastěji páchaný násilný TČ od roku 2017 do roku 2022 je poté dle statistik Policie ČR úmyslné ublížení na zdraví a druhým nejčastějším je porušování domovní svobody.

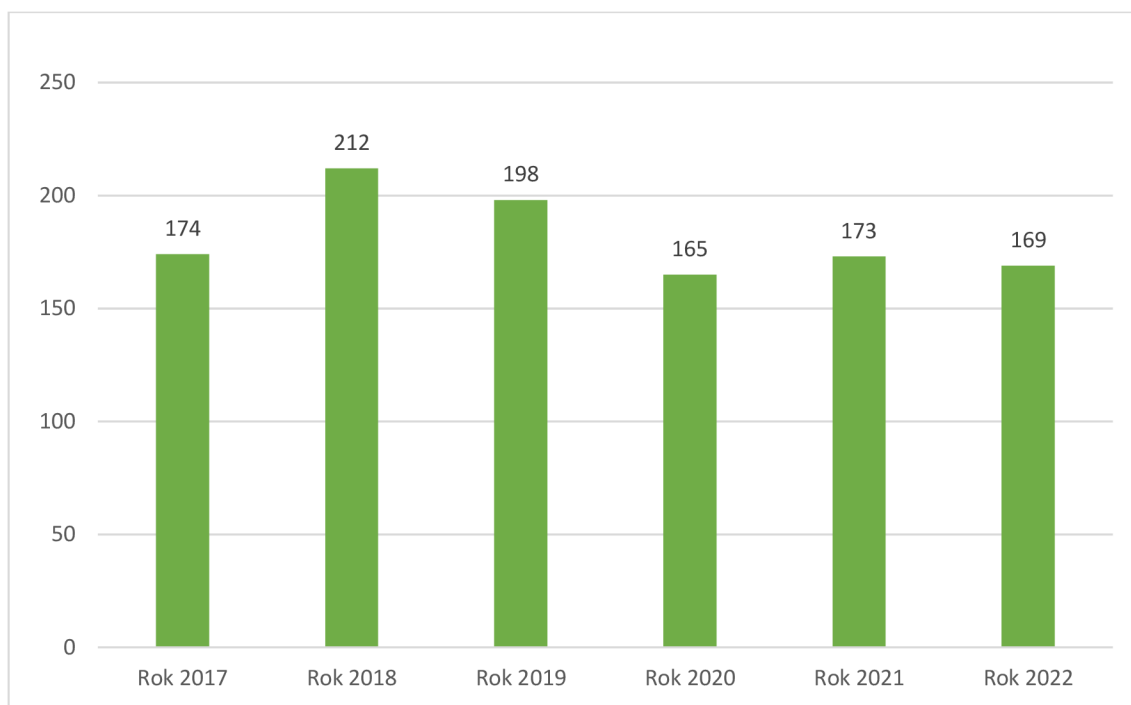


Graf 2 Nejčastěji páchaný násilný TČ v letech 2017-2022 (úmyslné ublížení na zdraví)

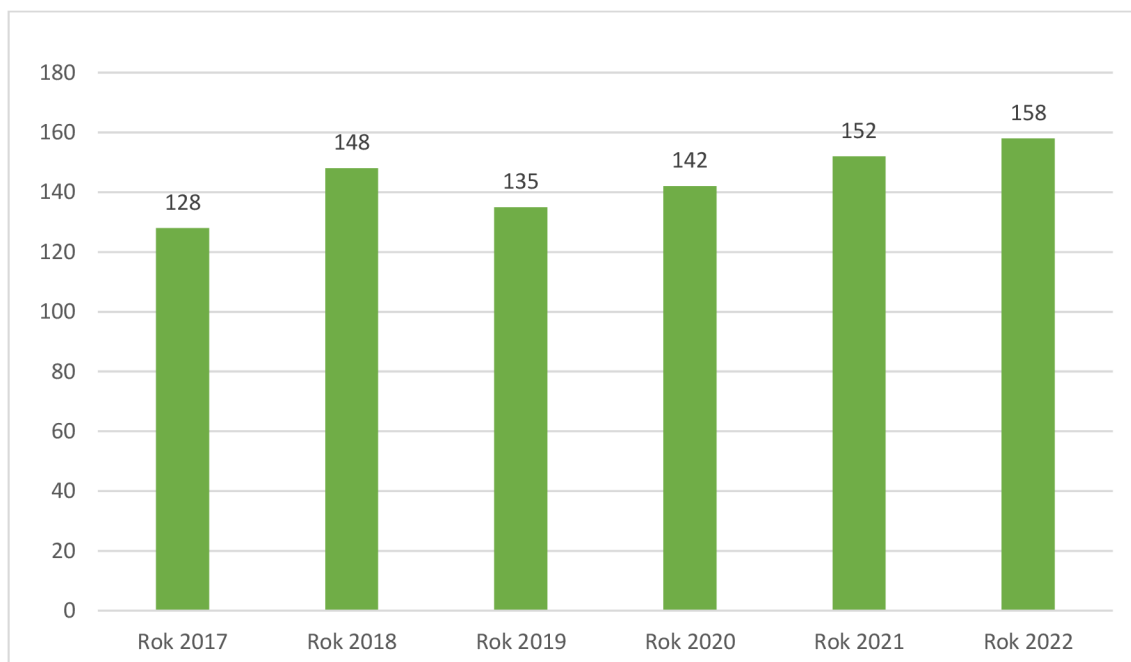


Graf 3 Druhý nejčastěji páchaný násilný TČ v letech 2017-2022 (porušování domovní svobody)

Pokud se zaměříme pouze na mladistvé, ti se dle statistik Policie ČR nejčastěji dopouštějí úmyslného ublížení na zdraví a loupeží.



Graf 4 Nejčastěji páchaný násilný TČ mladistvými v letech 2017-2022 (úmyslné ublížení na zdraví)



Graf 5 Druhý nejčastěji páchaný násilný TČ mladistvými v letech 2017-2022 (loupež)

2.2 Mravnostní trestná činnost

„Za mravnostní kriminalitu můžeme označit všechna sexuální motivovaná jednání, která nejsou společensky tolerovaná a akceptovatelná.“ (Gřivna et al., 2019, s. 298)

Do mravnostní kriminality jsou dle Zoubkové (2011) zahrnuty dva okruhy kriminálního jednání – kriminalita sexuální a kriminalita spjatá s prostitucí.

1. Kriminalita sexuální = „ukájení pohlavního pudu ve společensky netolerované formě – především proti vůli jiné osoby nebo nerespektování trestním právem stanoveného počátečního věku sexuálního chování.“ (Zoubková et al., 2011, s. 85)
2. Kriminalita spjatá s prostitucí = například kuplířství nebo obchodování s lidmi. Sama prostituce „není v ČR žádným způsobem regulována.“ (Gřivna et al., 2019, s. 299)

Mravnostní TČ zasahují důstojnost člověka v sexuální oblasti. Dle Policie ČR do ní patří:

- a. TČ ohrožující svobodu rozhodování v oblasti pohlavního života:

Jedná se například o znásilnění a sexuální nátlak.

- b. TČ ohrožující mravní a tělesný vývoj dětí:

Zde spadá například pohlavní zneužití, svádění dítěte k pohlavnímu styku nebo zneužití dítěte k výrobě pornografie.

- c. TČ ohrožující některé mravní zásady:

Mezi tyto TČ se řadí například kuplířství, šíření pornografie nebo výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií. (Policie ČR, 2023e, online)

U mravnostní kriminality rozlišujeme také zvlášť zranitelné oběti, kterými jsou dle Policie ČR (2023e, online) „takové oběti, u kterých existuje vyšší nebezpečí způsobení tzv. druhotné újmy nebo zastrašování ze strany pachatele. Tyto oběti také mohou být zvláště náchylné k prohloubení prožívaného stresu a citového zranění v důsledku samotné účasti v trestním řízení, např. při výslechu.“ Dle zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), je zvlášť zranitelnou obětí:

- a. dítě,
- b. osoba vysokého věku,
- c. osoba s fyzickým, mentálním nebo psychickým hendikepem,

- d. oběť: TČ obchodování s lidmi, TČ znásilnění, TČ týrání svěřené osoby, TČ týrání osoby žijící ve společném obydlí a TČ teroristického útoku,
- e. oběť: TČ proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, TČ, který zahrnoval nátlak, násilí či pohrůžku násilím, TČ spáchaného pro příslušnost k některému národu, rase, etnické skupině, náboženství, třídě nebo jiné skupině osob a TČ spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny.

Pár vybraných mravnostních TČ si nyní představíme a uvedeme si, jaké tresty jsou za ně pachatelům ukládány.

Znásilnění

Znásilnění je dle § 185 trestního zákoníku donucení k pohlavnímu styku použitím násilí nebo pohrůžkou násilí a je trestáno odnětím svobody v rozmezí 6 měsíců až 5 let. Pokud pachatel provedl čin se zbraní, hrozí mu až 10 let odnětí svobody. Až 15 let za mřížemi hrozí tomu, kdo:

- a. znásilnění provedl na dítěti mladším 15 let,
- b. znásilnění provedl na osobě ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody, ochranného léčení, zabezpečovací detence nebo ochranné či ústavní výchově,
- c. znásilněním způsobil oběti těžkou újmu na zdraví.

Pokud pachatel způsobil znásilněním smrt, bude potrestán odnětím svobody na 10 až 18 let.

Sexuální nátlak

„Kdo jiného násilím, pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování, bude potrestán odnětím svobody na 6 měsíců až 4 léta nebo zákazem činnosti.“ (§ 186 zákona č. 40/2009 Sb.) Až 5 let hrozí pachateli, který tento čin spáchal na dítěti nebo nejméně se dvěma osobami. Pokud se pachatel dopustil sexuálního nátlaku se zbraní, jako člen organizované skupiny nebo na osobě ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody, ochranného léčení, zabezpečovací detence nebo ochranné či ústavní výchově, hrozí mu až 8 let odnětí svobody. Spáchal-li pachatel tento čin na dítěti mladším 15 let nebo způsobil-li tímto činem těžkou újmu na zdraví, hrozí mu trest odnětí svobody na 5–12 let. Pokud v důsledku sexuálního nátlaku oběť zemře, pachatel bude potrestán až 16 lety vězení.

Pohlavní zneužití

Pohlavní zneužití je soulož s dítětem mladším 15 let. Dle § 187 trestního zákoníku bude pachatel za tento čin potrestán odnětím svobody na 1 rok až 8 let. Pokud pachatel spáchal tento čin na dítěti, které má svěřené v jeho dozoru, nebo pokud k tomuto činu zneužil svého postavení nebo vlivu, hrozí mu trest odnětí svobody až na 10 let. Až 12 let odnětí svobody pachateli hrozí, pokud byla pohlavním zneužitím způsobena těžká újma na zdraví a až 18 let v případě smrti oběti.

Kuplířství

Kuplířství je trestním zákoníkem definováno následovně: „*Kdo jiného přiměje, zjedná, najme, zláká nebo svede k provozování prostituce, nebo kdo kořistí z prostituce provozované jiným, bude potrestán odnětím svobody na 6 měsíců až 4 léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.*“ (§ 189 zákona č. 40/2009 Sb.) Pokud kuplířství spáchal jedinec, který je členem organizované skupiny, hrozí mu trest odnětí svobody až na 8 let. Jestliže pachatel způsobil tímto činem těžkou újmu na zdraví, bude potrestán odnětím svobody na 5–12 let nebo propadnutím majetku. V případě, že byla činem způsobena smrt, hrozí pachateli až 15 let odnětí svobody nebo propadnutí majetku.

Šíření pornografie

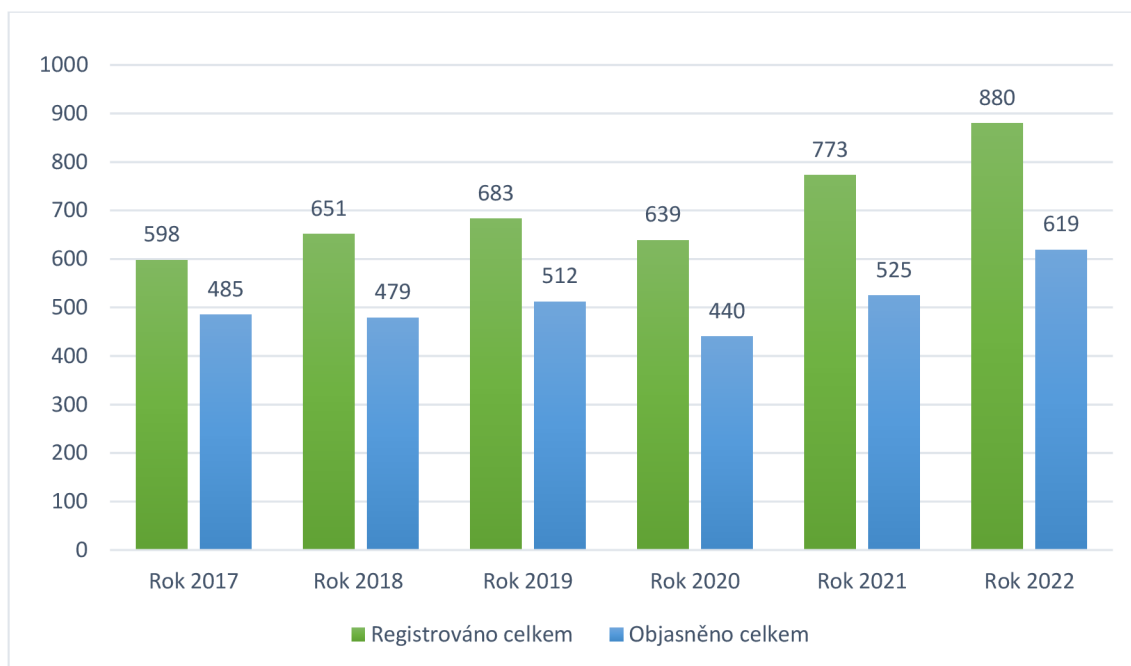
Za výrobu, dovoz, vývoz, nabídku apod. pornografického díla se uděluje trest odnětí svobody až na 1 rok, zákaz činnosti nebo propadnutí věci. Až 2 roky odnětí svobody hrozí dle § 191 odst. 2 trestního zákoníku tomu, kdo pornografické dílo:

- a. nabízí nebo zpřístupňuje dítěti či
- b. vystavuje nebo jinak zpřístupňuje na místě, které je dětem přístupné.

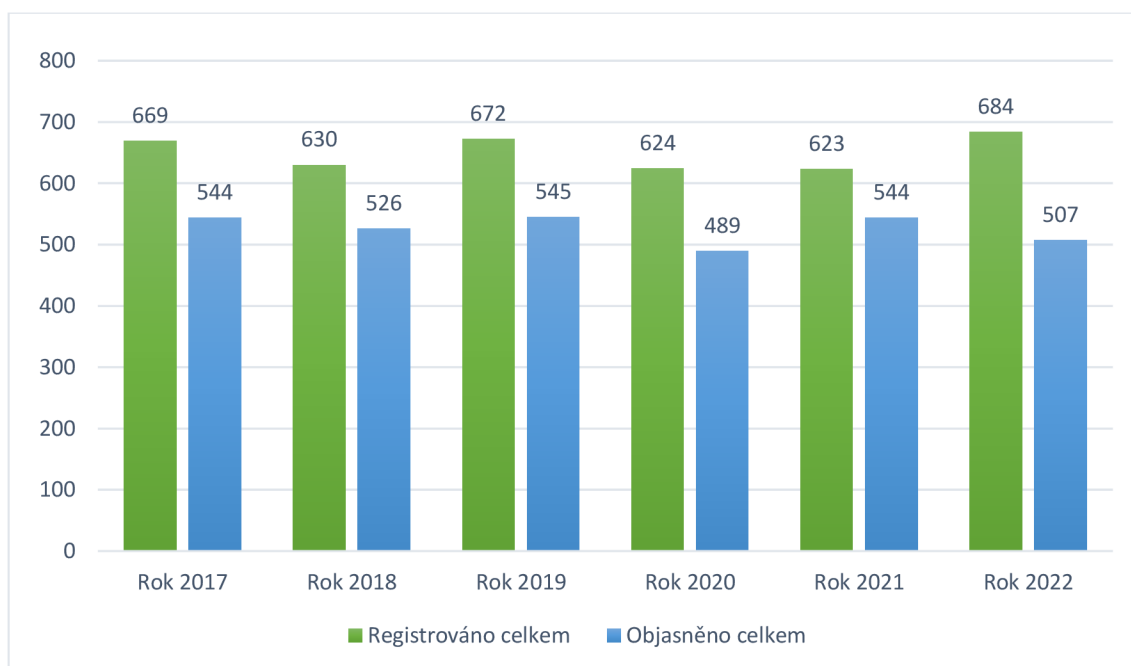
Pokud pachatel pornografické dílo šířil prostřednictvím televize, tisku, či jiným způsobem, který je veřejný, pokud tento čin spáchal jakožto člen organizované skupiny nebo pokud tento čin spáchal s úmyslem získat značný prospěch, hrozí mu trest odnětí svobody až na 3 roky. Až 5 let odnětí svobody potom hrozí, pokud pachatel šířil pornografii jakožto člen organizované skupiny ve více státech nebo jestliže měl tímto činem v úmyslu získat prospěch velkého rozsahu.

Statistiky mravnostní kriminality

Nejčastěji páchaným mravnostním TČ je dle statistik Policie ČR od roku 2017 do roku 2022 znásilnění. Druhý nejčastější se ve zmíněných letech neshoduje. V letech 2018–2020 je to pohlavní zneužití (bez pohlavního zneužití v závislosti – § 187 odst. 2), a v letech 2021 a 2022 je to dětská pornografie a zneužití dítěte k ní. Rok 2017 je odlišný v tom, že nejčastěji páchaným mravnostním TČ nebylo znásilnění, ale pohlavní zneužití.

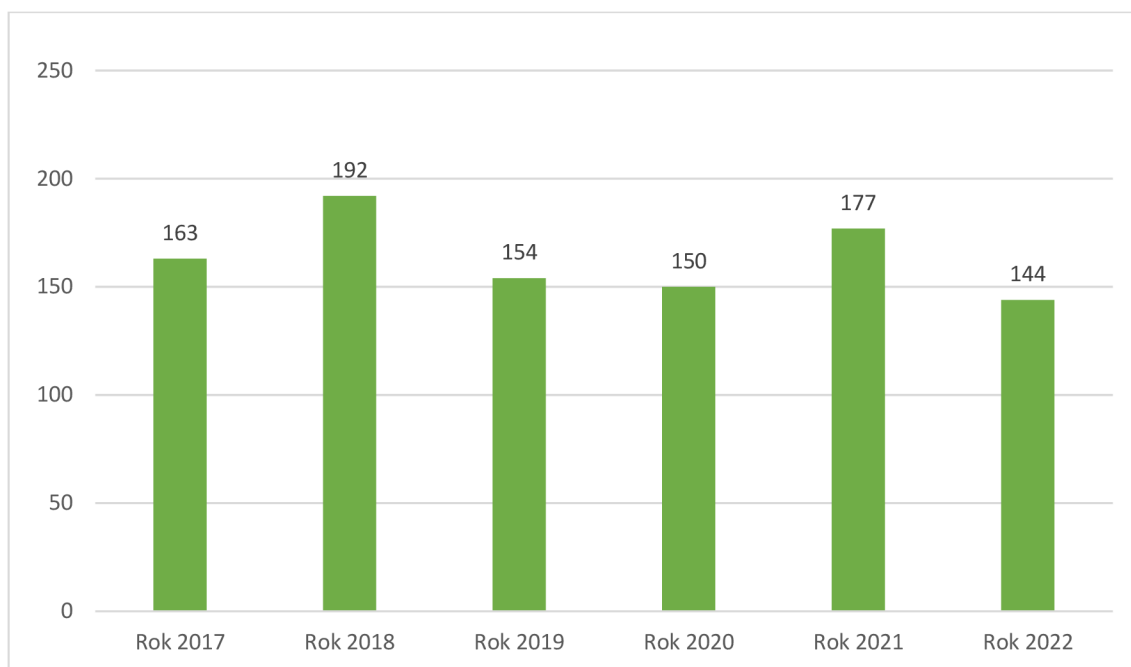


Graf 6 Nejčastěji páchaný mravnostní TČ v letech 2017-2022 (znásilnění)

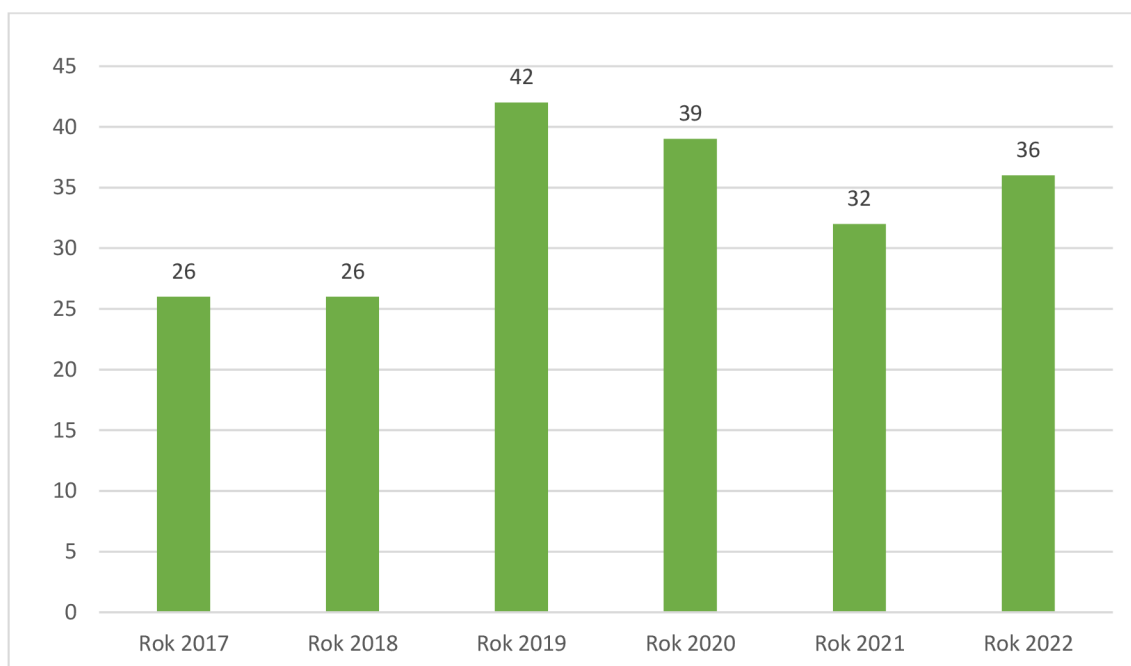


Graf 7 Pohlavní zneužití v letech 2017-2022

Pokud se zaměříme pouze na mladistvé, ti se dle statistik Policie ČR nejčastěji dopouštějí pohlavního zneužití (opět bez pohlavního zneužití v závislosti) a znásilnění.



Graf 8 Nejčastěji páchaný mravnostní TČ mladistvými v letech 2017-2022 (pohlavní zneužití)



Graf 9 Druhý nejčastěji páchaný mravnostní TČ mladistvými v letech 2017-2022 (znásilnění)

3 Opatření ukládaná mladistvým

Trestání mladistvých pachatelů upravuje zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (dále už jen ZSM). Dle tohoto zákona je „*mladistvým ten, kdo v době spáchání provinění dovršil patnáctý rok a nepřekročil osmnáctý rok svého věku*“, přičemž proviněním se nazývá TČ spáchaný mladistvým.

Mladistvým pachatelům se dle ZSM za spáchaná provinění ukládají:

- a. výchovná opatření,
- b. ochranná opatření nebo
- c. trestní opatření.

Ukládaná opatření mají směřovat k „*obnovení narušených sociálních vztahů, začlenění dítěte nebo mladistvého do rodinného a sociálního prostředí a předcházení protiprávním činům*“ (Hulmáková, 2013. s. 29), což je poměrně zásadní rozdíl oproti trestání dospělých pachatelů, kdy je účelem především ochránit společnost a zabránit recidivě. Dle Brucknerové (2022) má být také vždy kladen důraz na pozitivní působení na mladistvého a na jeho motivaci. Při ukládání opatření musí být vždy přihlédnuto k věku, zdravotnímu stavu a rozumové a mravní vyspělosti daného mladistvého, aby byl co nejméně ohrožen jeho další vývoj. (§ 3 odst. 4 ZSM)

Orgány činné v trestním řízení jsou v případě mladistvých policejní orgány, státní zástupci a soudy pro mládež. (§ 2 odst. 2 ZSM)

Výchovná opatření

„*Výchovná opatření usměrňují způsob života mladistvého, a tím podporují a zajišťují jeho výchovu.*“ (§ 15 odst. 4 ZSM) Ukládá je soud pro mládež a v přípravném řízení státní zástupce a lze je uložit samostatně, ale také vedle ochranného i trestního opatření.

Druhy výchovných opatření dle ZSM:

- a. dohled probačního úředníka = pravidelná kontrola chování mladistvého v rodině, kontrola dodržování výchovných povinností či omezení apod.,
- b. probační program = program (např. terapeutický nebo vzdělávací), který je vhodný k rozvíjení osobnosti mladistvého a směřuje k tomu, aby se mladistvý vyhnul chování, které je v rozporu se zákonem,
- c. výchovné povinnosti = např. bydlet s rodiči, nahradit škodu způsobenou proviněním, vykonávat společensky prospěšné práce a další,

- d. výchovná omezení = např. zákaz navštěvovat určitá místa, zákaz stýkat se s určitými osobami, neužívat návykové látky a další,
- e. napomenutí s výstrahou = důrazné vytknutí daného provinění, se kterým může být spojeno přenechání mladistvého jeho zákonnému zástupci. (zákon č. 218/2003 Sb.)

Nejčastěji ukládané výchovné opatření mladistvým pachatelům jsou dle Hulmákové (2013) výchovné povinnosti (dle statistických údajů z roku 2011). Na druhém místě je dohled probačního úředníka, poté výchovná omezení, probační program a na posledním místě je napomenutí s výstrahou.

Ochranná opatření

Účelem ochranných opatření je „*kladně ovlivnit duševní, mravní a sociální vývoj mladistvého.*“ (§ 21 odst. 1 ZSM) Ochrannými opatřeními jsou ochranná výchova, ochranné léčení, zabezpečovací detence, zabránění věci a zabránění části majetku a ukládá je (v případě mladistvých) soud pro mládež. Jedinou ochrannou výchovu upravuje ZSM, zbylá ochranná opatření upravuje trestní zákoník.

- a. Ochranná výchova:

Ukládá se, pokud není o mladistvého náležitě postaráno. Trvá, dokud je to nutné, nejdéle však do 18/19 let věku a vykonává se ve výchovných ústavech. (Hulmáková, 2013)

- b. Ochranné léčení:

Ukládá se, pokud pachatel „*není pro nepřičetnost trestně odpovědný a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný*“ (§ 99 odst. 1 zákona č. 40/2009) a také v případě, že pachatel spáchal čin ve stavu vyvolaném duševní poruchou nebo pod vlivem návykové látky. Trvá, dokud je to nutné, nejdéle však 2 roky (poté soud může ochranné léčení prodloužit, a to opět o nejdéle 2 roky) a vykonává se ve věznici nebo ve zdravotnickém zařízení. (§ 99 zákona č. 40/2009)

- c. Zabezpečovací detence:

Ukládá se, pokud provinění naplňuje znaky zločinu a pachatel „*není pro nepřičetnost trestně odpovědný, jeho pobyt na svobodě je nebezpečný a nelze očekávat, že by uložené ochranné léčení vedlo k dostatečné ochraně společnosti*“ (§ 100 odst. 1 zákona č. 40/2009) a také v případě, že pachatel spáchal čin ve stavu vyvolaném duševní poruchou nebo pod vlivem návykové

látky. Trvá, dokud to vyžaduje ochrana společnosti, přičemž soud pro mládež musí každých 6 měsíců přezkoumat, zda jsou stále důvody pro její pokračování. Vykonává se v ústavech pro výkon zabezpečovací detence se zvláštní ostrahou. (§ 100 zákona č. 40/2009)

d. Zabraní věci:

Soud pro mládež může pachateli zabrat věc, která je bezprostředním nebo zprostředkovaným výnosem z trestné činnosti. (§101 odst. 2 zákona č. 40/2009)

e. Zabraní části majetku:

Soud pro mládež může uložit pachateli zabraní majetku, pokud byl „*uznán vinným za úmyslný TČ, na který trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně 4 roky*“ (§102a odst. 1 zákona č. 40/2009) a také za několik dalších konkrétních TČ, které jsou vypsány v prvním odstavci § 102a v trestním zákoníku (např. za TČ výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií).

Trestní opatření

Trestní opatření může být mladistvému uloženo pouze tehdy, pokud výchovná či ochranná opatření nevedou k dosažení účelu a musí „*napomáhat k vytváření vhodných podmínek pro další vývoj mladistvého.*“ (§ 24 odst. 2 ZSM) Ukládá je soud pro mládež a jsou jimi:

- a. obecně prospěšné práce,
- b. peněžitá opatření,
- c. peněžitá opatření s podmíněným odkladem výkonu,
- d. propadnutí věci,
- e. zákaz činnosti,
- f. zákaz držení a chovu zvířat,
- g. vyhoštění,
- h. domácí vězení,
- i. zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce,
- j. odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu (podmíněné odsouzení),
- k. odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem a
- l. odnětí svobody nepodmíněné. (§ 24 odst. 1 ZSM)

Mladistvým pachatelům se z daných trestních opatření nejčastěji ukládá podmíněné odsouzení. Druhým nejčastěji ukládaným trestním opatřením jsou obecně prospěšné práce, dále trestní opatření odnětí svobody nepodmíněné a podmíněné odsouzení s dohledem. Často se také od uložení trestního opatření upouští. (Hulmáková, 2013)

Při ukládání trestních opatření platí několik zásad (Brucknerová, 2022, s. 125):

1. zásada zákonnosti = „*soud vychází ze sazeb stanovených v trestním zákoníku, které se dle ZSM pùlí*“ → mladistvým se ukládají poloviční tresty,
2. zásada přiměřenosti = trestní opatření „*je nutné ukládat s ohledem ke spáchanému provinění a poměrům pachatele*“,
3. zásada ultima ratio = trestní opatření se ukládá až v případě, že jiné opatření není dostačující,
4. zásada humanismu = trestním opatřením nesmí být ponížena lidská důstojnost.

4 Prevence kriminality

Prevenčí kriminality jsou „*veškerá opatření směřující k eliminaci trestné činnosti před jejím započatím, případně před jejím pokračováním.*“ (Černíková et al., 2019, s. 257)

Obecně můžeme prevenci dělit na primární, sekundární a terciární. Dle Zoubkové (2011) se primární prevence zaměřuje na pozitivní ovlivňování jedince (již od dětství), což je úkolem především rodiny a školy. Sekundární prevence se zaměřuje již na „*potencionální pachatele, rizikové jedince či skupiny osob u nichž je určité riziko, že se stanou skutečnými pachateli*“ (Černíková et al., 2019, s. 265) a také na potencionální více zranitelné oběti – např. děti nebo senioři. Terciární prevence je poté určena pro jedince, kteří již mají zkušenost s daným sociálně patologickým jevem a jde v ní o zabránění recidivy (tj. opakování trestné činnosti) a o resocializaci daného jedince. (Černíková et al., 2019)

Prevenčí kriminality – tedy opatření, která jsou vytvářena a rozvíjena za účelem předcházení kriminality, poté můžeme rozdělit na přímé preventivní strategie a nepřímé preventivní strategie:

- a. přímé preventivní strategie jsou např. informativní kampaně o kapesních krádežích, přednášky pro seniory ohledně různých druhů podvodů apod.,
- b. nepřímé preventivní strategie mají za cíl zvyšovat kvalitu života společnosti – např. budování bydlení pro osoby ohrožené sociálním vyloučením. (Firstová, Zámek, 2021)

Dále můžeme prevenci kriminality dělit podle obsahového zaměření, a to na prevenci sociální, situační a viktimologickou.

- a. Sociální prevence se „*zaměřuje na změnu nepříznivých aspektů života jednotlivce a společnosti jako celku, které se mohou stát kriminogenními faktory.*“ (Firstová, Zámek, 2021, s. 62) Jedná se např. o bezdomovectví, záškoláctví, nezaměstnanost apod.
- b. Situační prevence se zaměřuje na příležitosti, které umožňují, usnadňují nebo přímo podněcují ke spáchání TČ. Jejím cílem je „*omezení příležitostí vhodných ke spáchání TČ*“ (Černíková et al., 2019, s. 261–262) a to zaměřením se na změnu struktury těchto příležitostí – např. využívání zámků, alarmů, mříží, kamer, rozšíření bezhotovostních plateb apod.
- c. Viktimologická prevence se zaměřuje na to, jak se nestát obětí TČ. Je prováděna např. formou besed, přednášek či mediálních kampaní. (Firstová, Zámek, 2021)

Preventivní programy

Do prevence kriminality můžeme zařadit také různé preventivní programy. Můžeme rozlišovat preventivní programy pro děti, pro rodiče a pro školy. Dále potom vrstevnické programy a státní programy. Matoušek a Matoušková (2011) sem řadí:

- a. Preventivní programy pro děti jsou určeny především dětem z ohrožených rodin či pro sociálně znevýhodněné děti.
- b. Preventivní programy určené rodičům se zaměřují na poskytování poradenství a terapeutických služeb pro rodiče rizikových dětí a jsou přizpůsobeny podle potřeb jednotlivých rodin.
- c. U preventivních programů vázaných na školu můžeme dle Matouška a Matouškové (2011), kteří citují Godsona (1997), rozlišovat 3 přístupy:
 - občanské vzdělávání – cílem je vychovat z dětí dobré občany,
 - vzdělávání v právu – cílem je naučit děti, jak má být správně právo ve společnosti uplatňováno a velká pozornost je věnována kriminálnímu chování,
 - morální vzdělávání – cílem je naučit děti morálně se rozhodovat a zároveň posuzovat kriminální jednání ostatních.

Ve školách může být prevence prováděna také pomocí výukových programů, které jsou obvykle pořádány pro třetí nebo čtvrté ročníky ZŠ. Náplní může být např. posilování sociálních dovedností a schopností řešit nenásilně problémy.

- d. Vrstevnické preventivní programy mohou být realizovány školami nebo také různými mládežnickými spolky. Spočívají v pozitivním působení nedelikventní mládeže na tu delikventní.
- e. Státní programy prevence koordinuje Ministerstvo vnitra ČR – odbor prevence kriminality. Jejich účelem je „*podpora projektů a programů obcí a krajů a také národních projektů*“ (Černíková et al., 2019, s. 270) a také „*poskytovat podporu i prostředky obecním zastupitelstvům a státním i nestátním organizacím, jež se prevencí zabývají.*“ (Matoušek, Matoušková, 2011, s. 284) Své úkoly v rámci prevence má kromě Ministerstva vnitra také Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy a Ministerstvo práce a sociálních věcí.

5 Výzkumné šetření

Následující výzkumné šetření se zabývá, jak již název práce napovídá, zkušenostmi mladistvých s násilnou a mravnostní kriminalitou. Konkrétně je zaměřeno na mladistvé z Olomouckého kraje.

Výzkumná strategie a technika

Ke zjišťování informací byl použit kvantitativní přístup a technika dotazník. Zvolila jsem anonymní on-line dotazník, který jsem vytvořila v Microsoft forms. Dotazník je kvantitativní výzkumná technika vycházející z metody dotazování. Je to „*soubor předem připravených logicky uspořádaných položek (otázek), které jsou respondentovi (dotazovanému) předkládány v písemné podobě.*“ (Juřeníková, 2019, s. 96) Výhodou dotazování prostřednictvím dotazníku je zjištění názorů velkého počtu lidí – odpovědi pak lze srovnávat, lze mezi nimi hledat souvislosti a lze je různě třídit. Nevýhodami je, že názory respondentů nelze zkoumat do hloubky a poměrně nízká návratnost rozeslaných dotazníků. (Cejp, 2018)

Sběr dat

Sběr dat probíhal od začátku března 2023 do začátku dubna 2023. Dotazník jsem rozesílala pomocí e-mailů ředitelům škol a zařízení, a ti ho následně zprostředkovali daným mladistvým. Některé respondenty jsem také získala díky známostem (např. na odborném učilišti v Lipové-lázních) a přímým oslovením některých mladistvých ze svého okolí.

Výzkumný problém

Výzkumný problém je „*to, co chce student sledovat a na co chce zaměřit svoji pozornost.*“ (Křivánková, 2022, s. 233) Výzkumný problém popisuje, jaký jev je řešen, u jaké skupiny respondentů a v jakém omezeném výběru. Výzkumným problémem tedy v této práci je „*Jaké mají mladiství z Olomouckého kraje zkušenosti s násilnou a mravnostní kriminalitou?*“

Cíl výzkumného šetření

„Výzkumný cíl určuje, čeho má být výzkumným šetřením dosaženo.“ (Reichel, 2009, In: Křivánková, 2022, s. 233) Cílem výzkumného šetření je tedy v tomto případě zjistit, jaké zkušenosti mají mladiství z Olomouckého kraje s násilnou a mravnostní kriminalitou.

Výzkumný soubor

Výzkumný soubor tvoří, jak již bylo několikrát zmíněno, mladiství z Olomouckého kraje. Celkem se výzkumného šetření zúčastnilo 132 respondentů, ale odpovědi třech z nich se bohužel nemohly počítat. Důvodem byly neadekvátní odpovědi. Celkem jsem tedy zpracovávala a vyhodnocovala odpovědi od 129 respondentů.

Výzkumného šetření se zúčastnili mladiství z následujících škol a školských zařízení. Nejvíce respondentů bylo ze Střední školy řemesel a odborného učiliště Lipová-lázně.

Tabulka 1 Respondenti z hlediska školy/školského zařízení

	Počet respondentů
Střední škola řemesel a odborné učiliště Lipová-lázně	42
Střední průmyslová škola Jeseník	29
Střední škola řemesel Šumperk	23
Výchovný ústav Dřevohostice	15
Výchovný ústav Žulová	8
Střední průmyslová škola Šumperk	7
Dětský diagnostický ústav a středisko výchovné péče Olomouc	3
Dětský domov Olomouc	1
Dětský domov Prostějov	1
Celkem respondentů	129

Pokud respondenty rozdělíme podle pohlaví, velká většina z nich byli muži.

Tabulka 2 Respondenti z hlediska pohlaví

	Počet respondentů
Ženy	32
Muži	97

Jelikož byli cílovou skupinou tohoto výzkumného šetření mladiství, mohli být pouze ve věku 15, 16 a 17 let. Z hlediska věku tedy složení respondentů bylo následující. Nejvíce respondentů mělo 17 let.

Tabulka 3 Respondenti z hlediska věku

	Počet respondentů
15 let	20
16 let	44
17 let	65

Stanovené hypotézy

Hypotéza je určitý předpoklad, který vychází z dosavadního poznání o daném jevu či o dané problematice. (Křivánková, 2022) Všechny stanovené hypotézy jsou založeny na statistických údajích Policie České republiky, které jsou dostupné na jejich oficiálním webu (policie.cz) a také je můžeme najít zpracované níže v následující tabulce č. 4. Hypotézy zní následovně.

- **H1: Nejčastěji páchaný násilný trestný čin u respondentů je úmyslné ublížení na zdraví, oproti ostatním násilným trestným činům.**
- **H2: Alespoň polovina respondentů se dopustila loupeže.**
- **H3: Nejčastěji páchaný mravnostní trestný čin u respondentů je pohlavní zneužití, oproti ostatním mravnostním trestným činům.**
- **H4: Respondenti se více dopustili vydírání než nebezpečného vyhrožování.**

Konkrétněji hypotézy č. 1 a 3 jsou založeny na údajích o nejčastěji páchaných násilných a mravnostních TČ mladistvými v letech 2017–2022. Údaje jsou zpracovány v následující tabulce, ze které plyne, že mladiství se nejčastěji dopouštějí úmyslného ublížení na zdraví (z násilných TČ) a pohlavního zneužití (z mravnostních TČ).

Tabulka 4 Jednotlivé druhy a počty případů násilné a mravnostní kriminality spáchané mladistvými v letech 2017-2022

	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021	Rok 2022
Loupež	128	148	135	142	152	158
Úmyslné ublížení na zdraví	174	212	198	165	173	169
Nebezpečné vyhrožování	47	38	38	34	31	26
Vydírání	63	53	65	51	51	56
Porušování domovní svobody	31	30	32	30	27	11
Znásilnění	26	26	42	39	32	36
Pohlavní zneužití	163	192	154	150	177	144

Hypotéza č. 2 je založena na faktu, že loupeže jsou dle statistik u mladistvých druhým nejčastěji páchaným násilným TČ. Můžeme to vyčíst také v tabulce č. 4.

Hypotéza č. 4 je založena na údajích o páchání vydírání a nebezpečného vyhrožování mladistvými od roku 2017 do roku 2022, ze kterých plyne, že více se mladiství dopouštějí vydírání než nebezpečného vyhrožování. Tyto údaje můžeme opět vyčíst v tabulce č. 4.

Analýza odpovědí respondentů

Dotazník tvořilo celkem 12 položek (otázek). První tři jsou již zpracovány v tabulkách č. 1, 2 a 3. Další se již dotazovaly na páchání konkrétních trestných činů. Otázky jsou formulovány tak, aby jim cílová skupina rozuměla a na výběr jsou pouze jednoduché odpovědi potvrzující nebo vyvracející dané otázky.

Čtvrtá otázka zněla „Ublížil/a jsi někdy úmyslně někomu? (fyzicky – např. zbil/a někoho)“ Na tuto otázku byla na výběr odpověď „ano“ a „ne, nikdy“. Respondenti odpovídali následovně.

Tabulka 5 Odpovědi na otázku č. 4 v dotazníku

	Počet odpovědí
Ano	70
Ne, nikdy	59

Pátá otázka na otázku č. 4 navazovala. V případě, že respondent označil odpověď „ano“, ukázala se mu otázka „Pokud jsi na předchozí otázku odpověděl/a ano, měl ten člověk nějaké zdravotní následky? (např. zlomený nos, naražená žebra atd.)“ Na tuto otázku měli respondenti na výběr z odpovědí „ano“ a „ne, nic vážného mu nebylo“. Odpovědi byly následující.

Tabulka 6 Odpovědi na otázku č. 5 v dotazníku

	Počet odpovědí
Ano	40
Ne, nic vážného mu nebylo	30

Z odpovědí na otázky č. 4 a 5 plyne, že úmyslného ublížení na zdraví se dopustilo celkem 70 respondentů a 40 z nich se dopustilo dokonce těžkého ublížení na zdraví.

Šestá otázka zněla „Použil/a jsi někdy násilí nebo vyhrožoval/a jsi někdy někomu, abys ho donutil/a k sexu nebo jiné sexuální aktivitě?“ Tato otázka směřovala ke zjištění, zda se respondenti někdy dopustili znásilnění. Na tuto otázku bylo na výběr „ano“ a „ne“.

Tabulka 7 Odpovědi na otázku č. 6 v dotazníku

	Počet odpovědí
Ano	10
Ne	119

Sedmá otázka zněla „Donutil/a jsi někdy někoho k sexu nebo jiné sexuální aktivitě, i když ten člověk nechtěl?“ Tato otázka také směřovala ke zjištění, zda se respondenti někdy dopustili znásilnění, byla jen jinak formulována. Na tuto otázku byly odpovědi následující.

Tabulka 8 *Odpovědi na otázku č. 7 v dotazníku*

	Počet odpovědí
Ano, jednou	10
Ano, několikrát	2
Ne	117

Počty odpovědí „ano“ v této otázce se neshodují (o 2 odpovědi) s počty odpovědí „ano“ v předchozí šesté otázce, i když se obě otázky týkají toho stejného – zda se respondenti někdy dopustili znásilnění. Důvodem rozdílných odpovědí může být například to, že respondenti pochopili každou otázku jinak. Z odpovědí na otázky č. 6 a 7 ale každopádně plyne, že velká většina respondentů se znásilnění nikdy nedopustila.

Osmá otázka zněla „*Vydíral/a jsi někdy někoho, že když neudělá to, co chceš, tak mu nějak ublížíš/něco mu uděláš?*“ Tato otázka, jak již z jejího znění plyne, měla odhalit, zda se respondenti někdy dopustili vydírání. Respondenti měli na výběr z odpovědí „ano, jednou“, „ano, vícekrát“ a „ne“. Odpovědi byly následující.

Tabulka 9 *Odpovědi na otázku č. 8 v dotazníku*

	Počet odpovědí
Ano, jednou	42
Ano, vícekrát	14
Ne	73

Z odpovědí na tuto otázku plyne, že více než polovina respondentů se nikdy nedopustila vydírání. Vydírání se někdy dopustilo celkem 56 respondentů.

Devátá otázka zněla „*Ublížil/a jsi někdy někomu a následně mu něco vzal/a (ukradl/a)?*“ Tato otázka měla směřovat ke zjištění, zda se respondenti někdy dopustili loupeže.

Tabulka 10 *Odpovědi na otázku č. 9 v dotazníku*

	Počet odpovědí
Ano	30
Ne	99

Z odpovědí plyne, že loupeže se dopustilo pouze 30 respondentů. Velká většina se loupeže nikdy nedopustila.

Desátá otázka zněla „*Vyhrožoval/a jsi někdy někomu smrtí?*“ Tato otázka měla odhalit, zda se respondenti někdy dopustili nebezpečného vyhrožování.

Tabulka 11 *Odpovědi na otázku č. 10 v dotazníku*

	Počet odpovědí
Ano	14
Ne, nikdy	115

Dle odpovědí na tuto otázku se velká většina respondentů nebezpečného vyhrožování nikdy nedopustila.

Jedenáctá otázka měla vést ke zjištění, zda se respondenti někdy dopustili porušování domovní svobody. Zněla následovně „*Šel/šla jsi někdy k někomu domů nebo na pozemek (např. na zahradu) bez jeho dovození?*“ Na výběr byly prosté odpovědi „ano“ a „ne“.

Tabulka 12 *Odpovědi na otázku č. 11 v dotazníku*

	Počet odpovědí
Ano	55
Ne	74

Z odpovědí plyne, že poměrně dost respondentů (téměř polovina) se někdy dopustila porušování domovní svobody. Stále ale odpověď „ne“ uvedla většina.

Poslední **dvanáctá otázka** zněla „*Měl/a jsi někdy sex nebo provozoval/a jsi jinou sexuální aktivitu s někým, komu bylo méně než 15 let?*“ Tato otázka směřovala ke zjištění, zda se respondenti někdy dopustili pohlavního zneužití. Odpovědi byly následující.

Tabulka 13 *Odpovědi na otázku č. 12 v dotazníku*

	Počet odpovědí
Ano, jednou	29
Ano, několikrát	8
Ne	92

Z odpovědí plyne, že většina z dotazovaných se pohlavního zneužití nikdy nedopustila.

Vyhodnocení hypotéz

Hypotéza č. 1 byla potvrzena. Potvrzují ji odpovědi na otázky č. 4, 5, 8, 9, 10 a 11 – otázky týkající se násilných TČ. Počty odpovědí „ano“ (= potvrzení, že daný čin respondenti někdy spáchali) u daných otázek jsou zpracovány v následující tabulce. Z tabulky plyne, že nejvíce se respondenti dopouštějí úmyslného ublížení na zdraví, oproti ostatním násilným TČ.

Tabulka 14 *Odpovědi potvrzující hypotézu č. 1*

	Počet odpovědi „ano“ (potvrzení spáchání činu) – násilné TČ
Úmyslné ublížení na zdraví	70
Vydírání	56
Loupež	30
Nebezpečné vyhrožování	14
Porušování domovní svobody	55

Hypotéza č. 2 byla vyvrácena. Vyvrátily ji odpovědi na otázku č. 9, ze kterých plyne, že TČ loupeže se dopustilo pouze 30 respondentů, což je méně než polovina. Tyto údaje můžeme najít v tabulce č. 10.

Hypotéza č. 3 byla potvrzena. Potvrzují ji odpovědi na otázky č. 6, 7 a 12 – otázky týkající se mravnostní trestné činnosti. Počty odpovědí „ano“, tedy potvrzení spáchání TČ, jsou zaznamenány v následující tabulce. Z tabulky plyne, že respondenti se více dopouštějí pohlavního zneužití než znásilnění.

Tabulka 15 *Odpovědi potvrzující hypotézu č. 3*

	Počet odpovědi „ano“ (potvrzení spáchání činu) – mravnostní TČ
Znásilnění	10
Pohlavní zneužití	37

Hypotéza č. 4 byla potvrzena. Potvrzují ji odpovědi na otázky č. 8 a 10, tedy jejími srovnáními, ze kterých plyne, že vydírání se dopustilo 56 respondentů a nebezpečného vyhrožování pouze 14 respondentů. Tyto údaje můžeme najít v tabulkách č. 9 a 11.

Shrnutí výsledků

Výzkumným šetřením se potvrdily 3 ze 4 stanovených hypotéz. Hypotéza, která byla vyvrácena, se týkala páchaní TČ loupeže. Předpokladem na základě statistických údajů bylo, že se TČ loupeže mladiství dopouštějí poměrně často (je to druhý nejčastěji páchaný násilný TČ mladistvými), což se u mladistvých zúčastněných tohoto výzkumného šetření nepotvrdilo.

Jelikož se nepotvrdily všechny stanovené hypotézy, výsledky výzkumného šetření se se statistikami Policie ČR ohledně kriminality mladistvých, jakožto mými podklady pro stanovené hypotézy, tedy neshodují. Shodu lze pozorovat pouze u páchaní mravnostní trestné činnosti. Co se týče násilné trestné činnosti, shoduje se pouze to, že nejčastěji páchaným násilným TČ je úmyslné ublížení na zdraví. Páchaní ostatních násilných TČ je poté rozdílné (z hlediska četnosti).

Dle statistik je páchaní násilných a mravnostních TČ mladistvými z hlediska četnosti seřazeno následovně (tyto údaje můžeme také vyčíst z tabulky č. 4):

Násilná TČ:

1. Úmyslné ublížení na zdraví
2. Loupež
3. Vydírání
4. Nebezpečné vyhrožování
5. Porušování domovní svobody

Mravnostní TČ:

1. Pohlavní zneužití
2. Znásilnění

Dle mého výzkumného šetření je poté páchaní násilných a mravnostních TČ mladistvými (z Olomouckého kraje) z hlediska četnosti seřazeno takto (tyto údaje můžeme také nalézt v tabulkách č. 14 a 15):

Násilná TČ:

1. Úmyslné ublížení na zdraví
2. Vydírání
3. Porušování domovní svobody
4. Loupež
5. Nebezpečné vyhrožování

Mravnostní TČ:

1. Pohlavní zneužití
2. Znásilnění

Výzkumné šetření má také své limity. Musíme brát v potaz to, že výsledky mohou být zkreslené, a to hned kvůli několika skutečnostem. První z nich je, že chyběl osobní kontakt s respondenty, což by teoreticky mohlo odpovědi některých respondentů změnit z důvodu určité „kontroly“. Dále také to, že jelikož se jednalo o kvantitativní přístup, odpovědi nebylo možné zkoumat více do hloubky a nebylo možné se respondentů doptávat na detaily. Tím pádem nelze s jistotou říct, zda respondenti daný trestný čin skutečně spáchali a zda byla opravdu naplněna skutková podstata daného trestného činu, nebo si to respondent pouze myslí. Neposlední skutečností je také to, že respondenti mohli ve svých odpovědích lhát nebo mohli dotazník vyplňovat nedůsledně či bez opravdového zájmu.

Závěr

V této práci bylo mým cílem přiblížit problematiku kriminality, především tedy násilnou a mravnostní trestnou činnost, a zároveň zjistit zkušenosti mladistvých z Olomouckého kraje s uvedenými druhy kriminality.

Teoretickou část jsem započala charakteristikou kriminality jako takové. Dále jsem se více věnovala právě násilné a mravnostní kriminalitě. Uvedla jsem, které všechny protiprávní činy do daných druhů kriminality spadají a pár vybraných konkrétních trestných činů jsem více představila, včetně toho, jaké tresty jsou za ně pachatelům ukládány. Také jsem do přehledných grafů zpracovala informace ze statistik Policie ČR ohledně četnosti páchaní konkrétních násilných a mravnostních trestných činů celkově a přímo mladistvými. Z daných grafů vyplývá, že nejčastěji páchané násilné trestné činy celkově jsou od roku 2017 do roku 2022 úmyslné ublížení na zdraví a porušování domovní svobody. Mladiství se nejčastěji v tomto rozmezí let dopouštěli úmyslného ublížení na zdraví a loupeží. Nejčastěji páchaný mravnostní trestný čin (opět od roku 2017 do roku 2022) je poté celkově znásilnění a u mladistvých pohlavní zneužití. Dále jsem popsala také opatření ukládaná mladistvým, včetně toho, co má být jejich hlavními cíli. V poslední kapitole jsem pár řádků věnovala prevenci kriminality, kdy je velmi důležitá primární prevence, která se zaměřuje na předcházení kriminálnímu jednání pozitivním ovlivňováním jedinců.

V empirické části jsem pomocí krátkého anonymního on-line dotazníku zjišťovala, kterých konkrétních násilných a mravnostních trestných činů se respondenti (mladiství z Olomouckého kraje), někdy dopustili. Z analýzy odpovědí mi vyplynulo, že nejčastější trestný čin, kterého se zúčastnění respondenti někdy dopustili, je úmyslné ublížení na zdraví.

Cíl práce byl tedy dle mého názoru naplněn. Charakterizovala jsem problematiku kriminality a nejvíce mé pozornosti bylo věnováno právě násilné a mravnostní kriminalitě. Zjistila jsem, kterých násilných a mravnostních trestných činů se mladiství z Olomouckého kraje někdy dopustili a které činy byly danými respondenty páchany nejčastěji – z násilných trestných činů to bylo úmyslné ublížení na zdraví a z mravnostních trestných činů pohlavní zneužití.

Výsledky výzkumného šetření mohou být i užitečné pro praxi. Mohou napovídat, co by mělo být předmětem preventivních aktivit a programů týkajících se kriminálního jednání mladistvých (v Olomouckém kraji) – zaměřit se na různé formy a projevy agresivního chování, jelikož právě toto chování může vést k páchání násilné trestné činnosti v budoucnu.

Seznam použitých zdrojů

Knižní zdroje

BRUCKNEROVÁ, Eva. *Trestní právo hmotné a procesní*. 5. doplněné a přepracované vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2022, 230 s. ISBN 978-80-280-0067-7.

CEJP, Martin. *Kriminologický výzkum: Praktická příručka*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, 176 s. ISBN 978-80-7380-743-6.

ČERNÍKOVÁ, Vratislava et al. Sociální kontrola kriminality. In: VÁLKOVÁ, Helena, KUČHTA, Josef, HULMÁKOVÁ, Jana et al. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 213–276. ISBN 978-80-7400-732-3.

DVOŘÁK, Marek. Hate crimes a extremismus. In: JELÍNEK, Jiří et al. *Kriminologie*. Praha: Leges, 2021, s. 503–542. ISBN 978-80-7502-499-2.

FIRSTOVÁ, Jana a ZÁMEK, David. *Prevence kriminality: nedílná součást systému vnitřní bezpečnosti*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, 189 s. ISBN 978-80-7676-057-8.

GRIVNA, Tomáš et al. *Kriminologie*. 5. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, 588 s. ISBN 978-80-7598-554-5.

HULMÁKOVÁ, Jana. *Trestání delikventní mládeže*. Praha: C. H. Beck, 2013, 235 s. ISBN 978-80-7400-450-6.

JELÍNEK, Jiří et al. *Kriminologie*. Praha: Leges, 2021, 631 s. ISBN 978-80-7502-499-2.

JUŘENÍKOVÁ, Dana. Kvantitativní výzkum. In: BEHARKOVÁ, Natálie, DOLANOVÁ, Dana, JUŘENÍKOVÁ, Petra, KNECHTOVÁ, Zdeňka et al. *Metodika ke zpracování závěrečné práce pro vybrané nelékařské zdravotnické obory*. Brno: Masarykova univerzita, 2019, s. 90–108. ISSN 1802-128X.

KŘIVÁNKOVÁ, Lucie. Exkurz do metodologie sběru a zpracování dat. In: KNYTL, Martin a KŘIVÁNKOVÁ, Lucie. *Typografie & odborný text: průvodce pro zpracování nejen závěrečných prací*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Hradec Králové: Gaudeamus, 2022, s. 228–268. ISBN 978-80-7435-875-3.

KUCHTA, Josef. Vybrané druhy kriminality a jejich specifika. In: VÁLKOVÁ, Helena, KUCHTA, Josef, HULMÁKOVÁ, Jana et al. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 371–522. ISBN 978-80-7400-732-3.

MATOUŠEK, Oldřich a MATOUŠKOVÁ, Andrea. *Mládež a delikvence: Možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. 3. vydání. Praha: Portál, 2011, 336 s. ISBN 978-80-7367-825-8.

NETÍK, Karel. Vybrané druhy kriminality a jejich specifika. In: VÁLKOVÁ, Helena, KUCHTA, Josef et al. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 417–556. ISBN 978-80-7400-429-2.

TOMÁŠEK, Jan. *Úvod do kriminologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019, 215 s. ISBN 978-80-7380-746-7.

VÁLKOVÁ, Helena. Vymezení předmětu kriminologie, její postavení v systému vědních oborů zabývajících se kriminalitou a vztah k trestní politice. In: VÁLKOVÁ, Helena, KUCHTA, Josef, HULMÁKOVÁ, Jana et al. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019a, s. 1–18. ISBN 978-80-7400-732-3.

VÁLKOVÁ, Helena. Vývoj názorů na příčiny kriminality, jednotlivé kriminologické směry a trendy. In: VÁLKOVÁ, Helena, KUCHTA, Josef, HULMÁKOVÁ, Jana et al. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019b, s. 53–140. ISBN 978-80-7400-732-3.

ZOUBKOVÁ, Ivana et al. *Kriminologický slovník*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, 251 s. ISBN 978-80-7380-312-4.

Internetové zdroje

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. Vybrané druhy kriminality. In: *Policie České republiky* [online]. © 2023a [cit. 2023-01-10]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vybrane-druhy-kriminality-444753.aspx>.

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. Majetkové trestné činy. In: *Policie České republiky* [online]. © 2023b [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/pomoc-obetem-tc-majetkove-trestne-ciny.aspx>.

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. Odbor hospodářské kriminality. In: *Policie České republiky* [online]. © 2023c [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/uskpv-ohk-odbor-hospodarske-kriminality.aspx>.

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. Násilné trestné činy. In: *Policie České republiky* [online]. © 2023d [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/nasilne-trestne-ciny.aspx>.

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. Sexuální a mravnostní trestné činy. In: *Policie České republiky* [online]. © 2023e [cit. 2023-02-21]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/sexualni-a-mravnostni-trestne-ciny.aspx>.

Právní předpisy

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: *Zákony pro lidi* [online]. © AION CS, s.r.o., 2010–2023 [cit. 2023-02-11]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>.

Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů). In: *Zákony pro lidi* [online]. © AION CS, s.r.o., 2010–2023 [cit. 2023-02-11]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-45>.

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). In: *Zákony pro lidi* [online]. © AION CS, s.r.o., 2010–2023 [cit. 2023-02-11]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: *Zákony pro lidi* [online]. © AION CS, s.r.o., 2010–2023 [cit. 2023-02-11]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>.

Seznam grafů a tabulek

Graf 1 Násilná trestná činnost od roku 2017 do roku 2022	19
Graf 2 Nejčastěji páchaný násilný TČ v letech 2017-2022 (úmyslné ublížení na zdraví)	20
Graf 3 Druhý nejčastěji páchaný násilný TČ v letech 2017-2022 (porušování domovní svobody).....	20
Graf 4 Nejčastěji páchaný násilný TČ mladistvými v letech 2017-2022 (úmyslné ublížení na zdraví)	21
Graf 5 Druhý nejčastěji páchaný násilný TČ mladistvými v letech 2017-2022 (loupež)	21
Graf 6 Nejčastěji páchaný mravnostní TČ v letech 2017-2022 (znásilnění).....	25
Graf 7 Pohlavní zneužití v letech 2017-2022	25
Graf 8 Nejčastěji páchaný mravnostní TČ mladistvými v letech 2017-2022 (pohlavní zneužití)	26
Graf 9 Druhý nejčastěji páchaný mravnostní TČ mladistvými v letech 2017-2022 (znásilnění).....	26
Tabulka 1 Respondenti z hlediska školy/školského zařízení	34
Tabulka 2 Respondenti z hlediska pohlaví	35
Tabulka 3 Respondenti z hlediska věku	35
Tabulka 4 Jednotlivé druhy a počty případů násilné a mravnostní kriminality spáchané mladistvými v letech 2017-2022.....	36
Tabulka 5 Odpovědi na otázku č. 4 v dotazníku	37
Tabulka 6 Odpovědi na otázku č. 5 v dotazníku	37
Tabulka 7 Odpovědi na otázku č. 6 v dotazníku	37
Tabulka 8 Odpovědi na otázku č. 7 v dotazníku	38
Tabulka 9 Odpovědi na otázku č. 8 v dotazníku	38
Tabulka 10 Odpovědi na otázku č. 9 v dotazníku	38
Tabulka 11 Odpovědi na otázku č. 10 v dotazníku	39
Tabulka 12 Odpovědi na otázku č. 11 v dotazníku	39
Tabulka 13 Odpovědi na otázku č. 12 v dotazníku	39
Tabulka 14 Odpovědi potvrzující hypotézu č. 1	40
Tabulka 15 Odpovědi potvrzující hypotézu č. 3	40

Příloha

Příloha A: *Dotazník*

Zkušenosti mladistvých s násilnou a mravnostní kriminalitou

- anonymní dotazník, zabere max. 3 minuty

Dobrý den, jmenuji se Tereza Slusarzová a jsem studentkou Sociální patologie a prevence na Univerzitě v Hradci Králové. Byla bych moc ráda za vyplnění krátkého anonymního dotazníku, který se týká zkušeností mladistvých s násilnou a mravnostní kriminalitou. Odpovědi budou sloužit pro zpracování praktické části mé bakalářské práce. Předem děkuji za vyplnění.

1. Pohlaví:

- Žena
- Muž

2. Věk:

- 15
- 16
- 17

3. Z jakého jsi zařízení nebo školy/Odkud dotazník vyplňuješ?

- Výchovný ústav Žulová
- Výchovný ústav Dřevohostice
- Dětský diagnostický ústav a středisko výchovné péče Olomouc
- Střední škola řemesel a odborné učiliště Lipová-lázně
- Střední průmyslová škola Jeseník
- Střední škola řemesel Šumperk
- Dětský domov se školou, základní škola a středisko výchovné péče Šumperk
- Dětský domov Olomouc
- Dětský domov Prostějov
- Jiné

4. Ublížil/a jsi někdy úmyslně někomu? (fyzicky – např. zbil/a někoho)

- Ano
- Ne, nikdy

5. Pokud jsi na předchozí otázku odpověděl/a ano, měl ten člověk nějaké zdravotní následky? (např. zlomený nos, naražená žebra atd.)

- Ano
- Ne, nic vážného mu nebylo

6. Použil/a jsi někdy násilí nebo vyhrožoval/a jsi někdy někomu, abys ho donutil/a k sexu nebo jiné sexuální aktivitě?

- Ano
- Ne

7. Donutil/a jsi někdy někoho k sexu nebo jiné sexuální aktivitě, i když ten člověk nechtěl?

- Ano, jednou
- Ano, několikrát
- Ne

8. Vydíral/a jsi někdy někoho, že když neudělá to, co chceš, tak mu nějak ublížíš/něco mu uděláš?

- Ano, jednou
- Ano, vícekrát
- Ne

9. Ublížil/a jsi někdy někomu a následně mu něco vzal/a (ukradl/a)?

- Ano
- Ne

10. Vyhrožoval/a jsi někdy někomu smrtí?

- Ano
- Ne, nikdy

11. Šel/šla jsi někdy k někomu domů nebo na pozemek (např. na zahradu) bez jeho dovolení?

- Ano
- Ne

12. Měl/a jsi někdy sex nebo provozoval/a jsi jinou sexuální aktivitu s někým, komu bylo méně než 15 let?

- Ano, jednou
- Ano, několikrát
- Ne